

KLEINSCHALIG REKREEREN IN NOORD-NEDERLAND

Jan Abrahamse

Dit themanummer over kleinschalige recreatie en toerisme verschijnt tegelijk met het boek 'Rivieren in Noord-Nederland' dat in het kader van het tienjarig bestaan van Noorderbreedte wordt gepubliceerd. De directe aanleiding voor dit themanummer is een interview met het Friese statenlid Joop Hooring in 1985, waarbij de nadruk kwam te liggen op de doorgaande circuits van kleinschalige recreatie.

Ook in dit nummer wordt door Hooring op de problemen en mogelijkheden van deze circuits ingegaan. Toerisme en recreatie zijn complementaire zaken die een goede onderlinge afstemming vragen. In dat verband gaat Drs. A. J. J. Herfkens, medewerker van Hpart te Assen, in op de openluchtrecreatie in de niet-bebouwde omgeving. Tevens omschrijft hij het begrip kleinschalige recreatie in het algemeen, welke vormen van dag- en verblijfsrecreatie hiertoe gerekend kunnen worden en de behoefte aan kleinschalige vormen van recreatie.

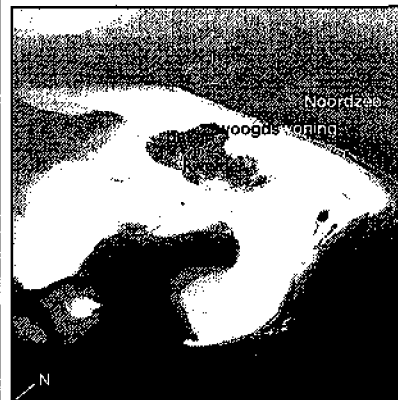
Visies op recreatie en toerisme worden gegeven in de

interviews met de gedeputeerden Dineke van As-Kleijwegt en Gerard Beukema en VW-direkteur A. Lok. In de particuliere en overheidsnatuurbescherming wordt steeds genuanceerder gedacht over de relatie recreatie-natuurbescherming. Frans Bouwers, konsulent openluchtrecreatie in Friesland, geeft hierover zijn zienswijze en samen met Harry de Vroome wijst hij aan wat de bedreigingen zijn van deze kleinschalige — natuur- en landschapvriendelijke — recreatie. Tot slot wordt deze Noorderbreedte geardeerd met een groot aantal voorbeelden van kleinschalige toeristische activiteiten en voorzieningen. Deze aflevering verschijnt in een grotere oplage, telt meer pagina's en heeft een aantal kleurenluchtfoto's. Dit is mogelijk gemaakt door een eenmalige bijdrage van de provincies Groningen, Drente en Friesland en de Stichting Fonds Groningen 1948.

De kleurenluchtfoto's die in deze aflevering zijn geplaatst tonen waardevolle landschappen in Noord-Nederland.

Rottumeroog

Voor de Groninger kust, tussen Schiermonnikoog en de Eems, lagen vroeger vier eilanden, Heffesant, Corensant, Bosch en Rotmaroghe. Corensant en Heffesant zijn respectievelijk in de veertiende en zestiende eeuw weggeslagen. Van die vier eilanden is alleen Rotmaroghe, nu Rottumeroog, nog over. In de vijftiende eeuw hadden Groningse kooplieden een aantal pakhuizen op het eiland staart. Het lag erg strategisch aan de mond van de Eems. Na 1771 sloeg de zee hardtoewerthet eiland door de meeste bewoners verlaten. Daarna kreeg het eiland een voogd, die toen echter nog een uitgebreid boerenbedrijf moest runnen. Met de pensionering van Jan Toxopeus in 1968 verliet de laatste permanente bewoner het eiland. Rottumeroog is in de loop der tijd 7,5 u 10 km naar het oosten oerplaatst.

Terp dorp Toomwerd

Rond de derde eeuw voor Christus werd de zee zo agressief dat de bewoners, die hun huizen op de oeverwallen langs de stekken van de kwelders van Noord-Neder-Sand en Noord-Duitsland hadden gebouwd, gedwongen terpen of wierden op te werpen. In het midden van de vorige eeuw ontdekte men dat terpaarde zeer vruchtbaar was en zo ontstond hiern een levendige handel. Dat betekende dat de meeste wierden werden afgegraven, zo ook die van het ten noorden van Middelstum gelegen Toomwerd. De terp van Toomwerd maakte deel uit van de wierdenreeks Westerstijwerd, Middelstum, Toomwerd, Kanlens, Eelswerd, Rottum, Helwerd, Kloosterstijwerd en Usquert.

